

21-дәріс

ҚАЗАҚСТАННЫҢ
АШЫҚ
УНИВЕРСИТЕТІ

МАКРОЭКОНОМИКА

Шығындар мультипликаторлары

Тақырыптың мақсаты

- Тұрақты баға деңгейі кезінде шығындардың жоспары қалай анықталатынын түсіндіру
- Тұрақты баға деңгейі кезінде нақты ЖІӨ қалай анықталатынын түсіндіру
- Шығындар көбейткіштерін түсіндіру
- Жиынтық шығындар мен жиынтық сұраныс арасындағы өзара байланысты түсіндіру

Осы тарауда біз зерттейтін модельде барлық фирмалар азық-түлік дүкеніне ұқсас: олар бағалар орнатады және олардың тұтынушылары сатып алуға дайын тауарлардың көлемін сатады. Егер олар үнемі жоспарланғаннан артық сатса және олардың қорлары аяқталса, олар ақыр соңында бағаны көтереді. Егер олар жоспарланғаннан аз сатса және қорлар жинақталса, олар бағаны төмендетеді. Бірақ кез келген күні олардың бағалары тіркелген және олар сататын көлемі ұсынысқа емес, сұранысқа байланысты.

Өйткені әр фирманың бағасы жалпы экономика үшін тіркелген:

1. Баға деңгейі тіркелген
2. Жиынтық сұраныс нақты ЖІӨ-ді анықтайды.

Біз бұл модельді кейнсиандық деп атаймыз, өйткені ол алғаш рет Джон Мейнард Кейнспен тұрақты депрессия үлгісі ретінде ұсынылды.

Біз шығын жоспарын анықтайтын күштерді анықтаудан бастаймыз.

Жиынтық шығындар төрт құрамдас бөліктен тұрады: тұтыну шығындары, Инвестициялар, тауарлар мен қызметтерге арналған мемлекеттік шығындар және таза экспорт (экспорт минус импорт). Бұл төрт компонент нақты ЖІӨ сомасын құрайды

Жоспарланған жиынтық шығындар импортты шегере отырып, тұтыну шығындарының, инвестициялардың, тауарлар мен қызметтерге арналған мемлекеттік шығындардың және экспорттың жоспарланған деңгейлерінің сомасына тең. Жоспарлы шығындардың осы құрамдастарының екеуі-тұтыну шығындары мен импорт-табыстар өзгерген кезде өзгереді сондықтан нақты ЖІӨ-ге тәуелді.

Жиынтық шығындар мен нақты ЖІӨ арасындағы екі жақты байланыс бар. Басқа факторлар өзгермегенде:

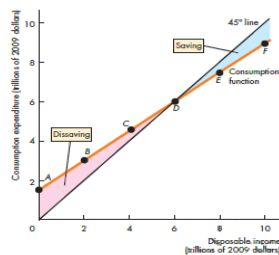
- Нақты ЖІӨ өсуі жиынтық шығындарды ұлғайтады және
- Жиынтық шығындарды ұлғайту нақты ЖІӨ-ді арттырады.

Енді осы екі жақты байланысты зерттейік.

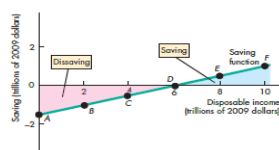
Тұтыну шығындары мен үнемдеу жоспарларына бірқатар факторлар әсер етеді. Оның ішінде Ең маңыздылары

1. Қолда бар табыс
2. Нақты пайыздық мөлшерлеме
3. Байлық
4. Күтілетін болашақ түсімдер болып табылады

Қолда бар табыс-жиынтық табыс минус салықтар мен трансферттік төлемдер. Жиынтық табыс нақты ЖІӨ-ге тең, сондықтан қолда бар табыс нақты ЖІӨ-ге байланысты. Нақты ЖІӨ мен жоспарланған тұтыну шығындары арасындағы екі жақты байланысты зерделеу үшін біз тұтыну шығындары мен қолда бар табыстар арасындағы өзара байланыстарға назар аударамыз, жоғарыда аталған қалған үш фактор тұрақты болып табылады.

(a) Consumption function

(b) Saving function

Disposable income	Planned	
	consumption expenditure	saving
(trillions of 2009 dollars)		
A	0	-1.5
B	2	-1.0
C	4	-0.5
D	6	0
E	8	0.5
F	10	1.0

1 суреттің Кестесіндегі тұтынуға және сақтауға арналған шығындар қолда бар табыстың әрбір деңгейінде адамдар жоспарлап отырған тұтыну мен қор шығындары санамаланған. Үй шаруашылықтары өзінің қолда бар табысын тек тұтынуға немесе оны үнемдеуге жұмсай алады, сондықтан жоспарлы тұтыну шығындары мен жоспарлы қор әрқашан қолда бар табысқа тең.

Басқа факторлар тең болған жағдайларда тұтыну шығындары мен қолда бар табыс арасындағы байланыс тұтыну функциясы деп аталады. Басқа факторлар тең болған жағдайларда жинақтар мен қолда бар табыс арасындағы байланыс жинақтар функциясы деп аталады.

1 суреттің (а) бөлігінде тұтыну функциясының қосу функциясы көрсетілген. Y осі тұтыну шығындарын өлшейді, ал x осі-қолда бар табыс. А-дан F-қа дейін белгіленген нүктені тұтыну функциясының бойымен кесте жолдарына сәйкес келеді. Мысалы, E тармағы қолда бар табыс 8 триллион долларды құрағанда, тұтыну шығындары 7,5 триллион долларды құрайтынын көрсетеді. Қолда бар табыстың ұлғаюына қарай ұстауға арналған шығындар да ұлғаяды.

Тұтыну функциясының А нүктесінде тұтыну шығындары 1,5 триллион долларды құрайды, бірақ қолда бар табыс нөлге тең. Бұл тұтыну шығындары автономды тұтыну деп аталады және бұл адамдарда ағымдағы табыс болмаса да, қысқа мерзімді перспективада орын алатын тұтыну шығындарының сомасы. Бұл сомадан асатын тұтыну шығындары индукцияланған тұтыну деп аталады, яғни қолда бар табыстың ұлғаюымен индукцияланатын тұтыну шығындары.

1 суреттің а) бөлігінде сондай-ақ биіктігі бар кірісті өлшейтін 45° сызығы көрсетілген. Осы жолдың әрбір нүктесінде тұтыну шығындары бар табысқа тең. А және D тармақтары арасындағы тұтыну шығындары қолда бар табыстан асып түседі, D және F тармақтары арасындағы тұтыну шығындары қолда бар табыстан аз, ал D тармағында жиынтық шығындар қолда бар табысқа тең.

1 суреттің (b) бөлігіндегі сақтау функциясы көрсетілген. Тағы да, А- F нүктелері кестенің жолдарына сәйкес келеді. Мысалы, E тармағы көрсетіп отырғандай, 8 триллион доллардағы табыс кезінде үнемдеу 0,5 триллион долларды құрайды. Қолда бар табыстың ұлғаюына қарай қорлар да ұлғаяды. Тұтынушылық шығындар (а) бөлігінде қолда бар табыстан асып кеткен кезде, қорлар теріс деп аталады.

Тұтынуға шекті бейімділік (MPC) - бұл тұтынуға кететін табыстың өзгеру үлесі. Ол қолда бар табысты өзгертуге бөлінген жиынтық шығындардың (ΔYD) өзгеруі ретінде есептеледі. Формула

$$MPC = \Delta C / \Delta YD.$$

1 сурет кестесіндегі қолда бар табыс 2 триллион долларға ұлғайған кезде, тұтыну шығындары 1,5 триллион долларға ұлғаяды. Тұтынуға шекті бейімділік (MPC) \$1,5 трлн, \$ 2 трлн-ға бөлінген, бұл 0,75-ке тең.

Қорға шекті бейімділік (MPS) - табыстың өзгеру үлесі, ол сақталады. Ол қолда бар табысты өзгертуге бөлінген қорлардың (ΔS) өзгеруі ретінде есептеледі (ΔYD). Формула

$$MPS = \Delta S / \Delta YD.$$

1 сурет кестесіндегі қолда бар табыс 2 триллион долларға ұлғайған кезде жинақ 0,5 триллион долларға ұлғаяды. Парламентарийлер \$ 0,5 трлн \$2 трлн-ға бөледі, бұл 0,25-ке тең.

Қолда бар табыстың ұлғаюы есебінен тұтынуға жұмсалатын немесе тұтынуға шекті бейімділігі мен қорға шекті бейімділігі 1-ге тең. Сіз келесі теңдеуді пайдаланып неге екенін түсіне аласыз:

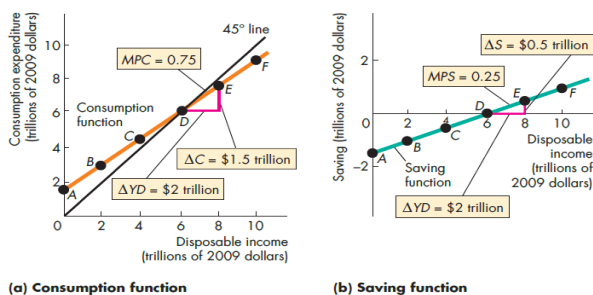
$$\Delta C + \Delta S = \Delta YD.$$

Тепе-теңдіктің екі жағын алу үшін қолда бар табысты өзгертуге бөліңіз

$$\frac{\Delta C}{\Delta YD} + \frac{\Delta S}{\Delta YD} = 1.$$

$\Delta C / \Delta YD$ -тұтынуға шекті бейімділік (MPC), ал $\Delta S / \Delta YD$ -қорға шекті бейімділік (MPS), сондықтан $MPC + MPS = 1$ теңдігі шығады.

Тұтыну функциясының көлбеуі-тұтынуға шекті бейімділік, ал қор функциясының көлбеуі-қорға шекті бейімділік.

2 суреттің (а) бөлігінде MPC тұтыну функциясының көлбеуі ретінде көрсетілген. 2 триллион долларға ие табыстың артуы қызыл үшбұрыштың негізі болып табылады. Тұтыну шығындарының өсуі, ол 1,5 триллион доллар қолда бар табыстың осы өсудің нәтижесі және бұл сома үшбұрыштың биіктігі болып табылады. Тұтыну функциясының көлбеуі «көлбеу көтерілуге тең» формуласымен беріледі және \$ 1,5 трлн-ды \$2 трлн—ға бөлгенге тең, шыққан 0,75- MPC-қа тең сома.

2 суреттің (b) бөлігінде MPS қор функциясының көлбеуі ретінде көрсетілген. Қолда бар табыстың 2 триллион долларға (қызыл үшбұрыштың негізі) ұлғаюы қорды 0,5 триллион долларға (үшбұрыштың биіктігі) ұлғайтады. Қор функциясының көлбеуі \$ 0,5 трлн-ды \$2 трлн-ға бөлінген сома, бұл 0,25- MPS-қа тең.

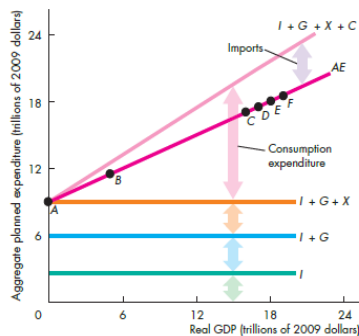
Тұтыну шығындары қолда бар табыс өзгерген кезде өзгереді, ал қолда бар табыс нақты ЖІӨ өзгерген кезде өзгереді. Осылайша, тұтыну шығындары қолда бар табысқа ғана емес, нақты ЖІӨ-ге де байланысты. Біз тұтыну шығындары мен нақты ЖІӨ арасындағы бұл байланысты тепе-тең шығындарды анықтау үшін пайдаланамыз. Бірақ біз бұған дейін Жиынтық шығындардың тағы бір компонентін қарастыруымыз керек: импорт. Тұтыну шығындары сияқты импортқа нақты ЖІӨ әсер етеді.

Қысқа мерзімді перспективада АҚШ импортына әсер ететін көптеген факторлардан негізгі АҚШ-тың нақты ЖІӨ әсер етеді. Өзге факторлар тең болған жағдайларда АҚШ-тың нақты ЖІӨ-нің ұлғаюы Америка импортының көлемін ұлғайтады.

Импорт пен нақты ЖІӨ арасындағы өзара байланыс импортқа жұмсалатын нақты ЖІӨ өсімінің үлесін білдіретін импортқа шекті бейімділікпен айқындалады. Ол басқа факторлар тең болған жағдайларда нақты ЖІӨ-нің өзгеруіне бөлінген импорттың өзгеруі ретінде есептеледі. Мысалы, егер нақты ЖІӨ-нің \$1 трлн-ға ұлғаюы импортты \$0,25 трлн-ға ұлғайтса, импортқа шекті бейімділік 0,25-ті құрайды.

Нақты ЖІӨ тұтыну шығындары мен импортқа әсер етеді, олар өз кезегінде нақты ЖІӨ-ге әсер етеді. Сіздің келесі міндетіңіз-жиынтық шығындар мен нақты ЖІӨ арасындағы екіжақты байланыстың осы екінші бөлігін зерделеу және жоспарланған жиынтық шығындардың барлық компоненттерінің нақты ЖІӨ-ді анықтау үшін өзара іс-қимыл жасайтынын көру.

Енді осы тұрақты баға деңгейінде шығындардың жиынтық жоспарлары нақты ЖІӨ-ді қалай анықтайтынын көрейік. Біз жоспарланған жиынтық шығындар мен нақты ЖІӨ арасындағы өзара байланысты қарастыра бастаймыз. Бұл өзара байланыс жиынтық шығындар кестесінің немесе жиынтық шығындар қисығының көмегімен сипатталуы мүмкін. Шығындардың жиынтық кестесінде нақты ЖІӨ-нің әрбір деңгейінде жүргізілген жоспарланған жиынтық шығындар аударылған. Жиынтық шығындардың қисығы жиынтық шығындардың кестесі болып табылады.

Real GDP (Y)	Planned expenditure					Aggregate planned expenditure ($AE = C + I + G + X - M$)	
	Consumption expenditure (C)	Investment (I)	Government expenditure (G)	Exports (X)	Imports (M)		
	(trillions of 2009 dollars)						
A	0	0.0	2.5	3.5	3.0	0.0	9.0
B	5	3.5	2.5	3.5	3.0	1.0	11.5
C	16	11.2	2.5	3.5	3.0	3.2	17.0
D	17	11.9	2.5	3.5	3.0	3.4	17.5
E	18	12.6	2.5	3.5	3.0	3.6	18.0
F	19	13.3	2.5	3.5	3.0	3.8	18.5

3 суретте шығындардың жиынтық кестесі келтіріледі. Осы нақты ЖІӨ кезінде жоспарланған жиынтық шығындарды есептеу үшін біз шығындардың құрамдастарын бірге жинақтаймыз. Кестенің бірінші бағанында нақты ЖІӨ көрсетілген, ал екінші бағанда-нақты ЖІӨ-нің әрбір деңгейіндегі жоспарлы тұтыну. Нақты ЖІӨ-нің \$ 1 трлн-ға ұлғаюы тұтыну шығындарын \$ 0,7 трлн- тұтынуға шекті бейімділігіне MPC арттырады.

Келесі екі баған нақты ЖІӨ деңгейіне тәуелді емес тауарлар мен қызметтерге инвестициялар мен мемлекеттік шығындарды көрсетеді. Инвестициялар нақты пайыздық мөлшерлемеге және күтілетін пайдаға байланысты. Белгілі бір уақытта бұл факторлар инвестициялардың белгілі бір деңгейін жасайды. Мысалы, бұл инвестиция деңгейі 2,5 триллион долларды құрайды. Сонымен қатар, мемлекеттік шығындар 3,5 триллион долларды құрайды.

Келесі екі баған экспорт пен импортты көрсетеді. Экспортқа басқа әлемдегі оқиғалар, Америка өндірісінің ұқсас тауарлары мен қызметтеріне, сондай-ақ айырбас бағамдарына қатысты шетелдік өндірістің тауарлары мен қызметтеріне бағалар әсер етеді. Бірақ олар АҚШ-тың нақты ЖІӨ-ге тікелей тәуелді емес. Экспорт-бұл тұрақты \$ 3,0 трлн. Импорт АҚШ-тың нақты ЖІӨ-нің өсу шамасына қарай ұлғаяды. АҚШ—тың нақты ЖІӨ-нің 1 триллион долларға ұлғаюы импорттың 0,2 триллион долларға өсуіне әкеледі-импортқа шекті бейімділік 0,2-ге тең.

Соңғы баған жоспарланған жиынтық шығындарды-жоспарланған тұтыну шығындарының, инвестициялардың, тауарлар мен қызметтерге мемлекеттік шығындардың және импортты минус экспорттың сомасын көрсетеді.

3 сурет жиынтық шығындар қисығының учаскелері. Нақты ЖІӨ X осі бойынша, ал жоспарланған жиынтық шығындар Y осі бойынша көрсетілген. Осы Қисықтағы А - F нүктелері кесте жолдарына сәйкес келеді. AE қисығы нақты ЖІӨ-ге (бірінші баған) қатысты құрылған жоспарланған жиынтық шығындар кестесі (соңғы баған) болып табылады.

3 сурет сондай-ақ жиынтық шығындардың компоненттері көрсетілген. Тұрақты компоненттер-Инвестициялар (I), тауарлар мен қызметтерге мемлекеттік шығындар (G) және экспорт (X)—суретте көлденең сызықтармен көрсетілген. Тұтыну шығындары (C) - I + G + X және I + G + X + C сызықтары арасындағы тік алшақтық.

AE қисығын салу үшін I + G + X + C сызығынан (M)импортты шегеріңіз. Бірақ жиынтық шығындардың компоненттері-C, I және G —импортталатын тауарлар мен қызметтерге арналған шығындарды қамтиды. Мысалы, егер сіз жаңа смартфон сатып алсаңыз, сіздің шығындарыңыз тұтыну шығындарының бөлігі болып табылады. Бірақ егер Samsung смартфоны Кореяда жасалған болса, сіздің шығыныңыз АҚШ—та өндірілген тауарлар мен қызметтерге қанша шығын жұмсайтынын білу үшін тұтыну шығындарынан шегерілуі қажет.

Импорт жиынтық шығындардың басқа құрамдас бөліктерінен импортты шегергенде, жиынтық шығындардың бір бөлігі ғана болып табылатындықтан, жиынтық жоспарланған шығындар әлі де нақты ЖІӨ-нің ұлғаюына қарай ұлғаяды.

Нақты ЖІӨ—ге байланысты өзгертін компоненттердің сомасы— тұтыну шығындары минус импорт-индукцияланған шығындар деп аталады. Нақты ЖІӨ-ге тәуелді емес инвестициялар, мемлекеттік шығындар мен экспорт сомасы дербес шығындар деп аталады. Тұтынушы шығындар мен импорт та нақты ЖІӨ—ге тәуелді емес компонент-дербес компонент болуы мүмкін. Автономды шығындар туралы ойлаудың басқа тәсілі, егер нақты ЖІӨ нөлге тең болса, бұл жоспарланған жиынтық шығындар деңгейі болар еді.

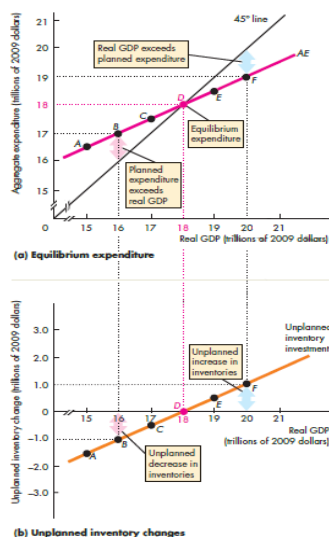

3 суретте көрсетілген автономды шығындар \$ 9 трлн-нақты ЖІӨ нөлге тең болатын жиынтық жоспарланған шығындар. Нақты ЖІӨ-нің 1 триллион долларға әрбір өсуіне индукцияланған шығындар 0,5 триллион долларға ұлғаяды.

Жиынтық шығындардың қисығы жоспарланған жиынтық шығындар мен нақты ЖІӨ арасындағы өзара байланысты қосады. Бірақ экономикада жұмыс істейтін жиынтық шығындар қисығының нүктесін не анықтайды? Нақты жиынтық шығындар нені анықтайды?

Нақты жиынтық шығындар әрқашан нақты ЖІӨ-ге тең. Алайда, жоспарланған жиынтық шығындар әрқашан нақты жиынтық шығындарға тең болмайды және, демек, нақты ЖІӨ-ге әрқашан тең болмайды. Жоспарланған шығыннан нақты шығындардың айырмашылығы неде? Жауап-бұл фирмаларда, сайып келгенде, жоспарланған артық немесе аз қорлар болуы мүмкін. Адамдар өздерінің тұтыну шығындарының жоспарларын орындайды, мемлекет тауарлар мен қызметтерге өздерінің жоспарланған шығындарын жүзеге асырады, ал таза экспорт жоспар бойынша жүріп жатыр. Фирмалар жаңа ғимараттар, құрылыстар және жабдықтар сатып алу бойынша өз жоспарларын жүзеге асырады. Бірақ инвестиция компоненттерінің бірі фирмалар қорының өзгеруі болып табылады. Егер жиынтық жоспарланған шығындар нақты ЖІӨ-нен аз болса, фирмалар жоспарланған сатудан аз сатады және нәтижесінде жоспарланбаған қорларды алады. Егер жиынтық жоспарланған шығындар нақты ЖІӨ-нен асып кетсе, фирмалар жоспарлаған сатудан артық сатады, және сайып келгенде оларда жоспарлаған қорлар аз болады.

Тепе-теңдік шығындар – бұл жиынтық жоспарланған шығындар нақты ЖІӨ-ге тең болған кезде орын алатын жиынтық шығындардың деңгейі. Бағалардың тұрақты деңгейі кезінде тепе-тең шығындар нақты ЖІӨ-ні айқындайды.

Real GDP (Y)	Aggregate planned expenditure (AE)	Unplanned inventory change (Y - AE)	
(trillions of 2009 dollars)			
A	15	16.5	-1.5
B	16	17.0	-1.0
C	17	17.5	-0.5
D	18	18.0	0
E	19	18.5	0.5
F	20	19.0	1.0

4 суреттің а) бөлігінде тепе-тең шығындар көрсетілген. Кестеде нақты ЖІӨ-нің әртүрлі деңгейлерінде жоспарланған жиынтық шығындар келтіріледі. Бұл мәндер AE қисығының бойымен А - F нүктелері түрінде көрсетіледі. 45° желісі жоспарланған жиынтық шығындар нақты ЖІӨ-ге тең барлық нүктелерді көрсетеді. Осылайша, AE қисығы 45° сызығынан жоғары жатқан, жоспарланған жиынтық шығындар нақты ЖІӨ-нен асатын; AE қисығы 45° сызығынан төмен жатқан, жоспарланған жиынтық шығындар нақты ЖІӨ-нен аз; және AE қисығы 45° сызығын қиып өтетін, жоспарланған жиынтық шығындар нақты ЖІӨ-ге тең. D нүктесі тепе-тең шығындарды бейнелейді. Қазіргі уақытта суретте нақты ЖІӨ \$ 18 трлн. құрайды.

Тепе-тең деңгейге жиынтық шығындарды әкелетін күштер қандай? Бұл сұраққа жауап беру үшін біз жиынтық шығындар өзінің тепе-тең деңгейінен алыс болатын жағдайды қарастыруымыз керек.

4 суретте нақты ЖІӨ 16 триллион долларды құрайды деп елестетейік. Нақты ЖІӨ 16 триллион долларда нақты жиынтық шығындар да 16 триллион долларды құрайды, бірақ жоспарланған жиынтық шығындар 17 триллион долларды құрайды, 4 суреттің (а) бөлігіндегі В нүктесі. Жоспарланған жиынтық шығындар нақты шығындардан асып түседі. Фирмалар 16 триллион долларға тауарлар мен қызметтерді өндірісе, ал адамдар 17 триллион доллар жұмсаса, олар жоспарлағанға қарағанда көбірек тауарлар мен қызметтерді сатады. Фирмалар қоры \$ 1 трлн-ға азаяды, 4 суреттің б) бөлігіндегі В нүктесі. Қорлардың өзгеруі инвестициялардың бір бөлігі болып табылатындықтан, нақты инвестициялар жоспарланған

инвестициядан 1 триллион долларға аз, сондықтан нақты жиынтық шығындар 16 триллион долларды құрайды.

Нақты ЖІӨ \$16 трлн деңгейінде ұзаққа қалмайды. Фирмалардың оларды сату негізінде түгендеу мақсаттары бар. Қорлар мақсатты деңгейден төмен түскен кезде, фирмалар қосымша жұмыс күшін жалға және қорларды мақсатты деңгейге дейін қалпына келтіру үшін өндірісті ұлғайту арқылы жауап береді.

Қорларды ұлғайту, фирмалар қосымша жұмыс күшін және өндірістің өсуін жалдайды. Олар келесі кезеңде өндіруді \$1 трлн-ға ұлғайтады деп болжаймыз. Нақты ЖІӨ \$ 1,0 трлн-ға \$ 17,0 трлн-ға дейін артады. Бірақ тағы да, жоспарланған жиынтық шығындар нақты ЖІӨ-нен асып түседі. Нақты ЖІӨ \$ 17,0 трлн болғанда, жоспарланған жиынтық шығындар \$ 17,5 трлн құрайды, 4 суреттің (а) бөлігіндегі С нүктесі. Тағы да, қорлар азаяды, бірақ бұл жолы бұрынғыдан аз. Нақты ЖІӨ 17,0 триллион доллар көлемінде, ал жоспарланған жиынтық шығындар 17.5 триллион АҚШ доллары көлемінде, қорлардың 0,5 трлн., 4 суреттің b) бөлігіндегі С нүктесінде Тағы да, фирмалар қосымша жұмыс күшін жалдайды және өндіріс артады; нақты ЖІӨ одан да көп артады.

Біз сипаттаған Процесс—жоспарлы шығындар нақты ЖІӨ—нен асып түседі, қорлар азаяды, ал өндіріс қорларды қалпына келтіру үшін ұлғаяды-нақты ЖІӨ 18 триллион долларға жеткенде аяқталады. Бұл ретте нақты ЖІӨ тепе-теңдікте. Қордың жоспарланбаған өзгерістері нөлге тең. Фирмалар өндірісті өзгертпейді.

Егер 4 суретте нақты ЖІӨ 20 трлн доллар, біз тек қана кері бағытта жұмыс істейтін процесс деп елестететін болсақ. Нақты ЖІӨ 20 триллион долларында нақты жиынтық шығындар да 20 триллион долларды құрайды, бірақ жоспарланған жиынтық шығындар 19 триллион долларды құрайды, 4 сурет (а) бөлігіндегі F нүктесі. Нақты шығындар жоспарланған шығындардан асып түседі. Фирмалар 20 триллион доллар сомасына тауарлар мен қызметтерді өндірсе, ал адамдар 19 триллион доллар жұмсаса, фирмалар қоры 1 триллион долларға ұлғаяды. 4 суреттің b) бөлігінде Фирмалар өндірістің қысқаруына жауап береді және нақты ЖІӨ Азайа бастайды. Әзірге нақты шығындар жоспарланғаннан асып отыр, қорлар өсуде, ал фирмалар өндірісті қысқартуда. Тағы да, процесс нақты ЖІӨ 18 триллион долларға жеткенде, қорлардың жоспарланбаған өзгерістері нөлге тең, ал фирмалар өз өндірісін өзгертпейді.